

HÖGSKOLAN
DALARNA

EXAMENSARBETE

Dokumentation i förskolan

– Fem pedagogers syn omkring
dokumentationsarbetet i verksamheten

*Sara Nygårdh och
Josefine Andersson*

HÖGSKOLAN
DALARNA

Högskolan Dalarna
791 88 Falun
Tel 023-77 80 00

Rapport 200x:nr
ISBN
ISSN

Sammanfattning

Syftet med vår undersökning är att försöka få insikt i vilka tankar fem pedagoger har om dokumentation i förskolan och hur de använder sig av dokumentation i sitt arbete. Frågeställningarna vi använt oss av är: Hur ser fem pedagoger på dokumentation i förskolan och hur använder pedagogerna sig av dokumentation i verksamheten. Vi har använt oss av kvalitativa intervjuer på fem pedagoger som är verksamma inom förskolan. Pedagogerna anser att dokumentation hjälper dem att se deras egen och barnens utveckling för att stärka arbetet i verksamheten. Reflektion över dokumentationen gör att utvecklingsprocesserna synliggörs och detta underlättar samarbetet med föräldrarna.

Med vår undersökning har vi sett att dokumentation har fler användningsområden än vi kunde tro. Det syns tydligt i undersökningen att pedagogerna är medvetna om arbetssättet, eftersom alla anser att det har en viktig funktion i deras arbete, men det kanske inte alltid är lika medvetna om konsekvenserna med dokumentationsarbetet.

Nyckelord: Dokumentation, förskolan, dokumentation i förskolan, portfolio, pedagogisk dokumentation

Innehållsförteckning

Inledning.....	6
Syfte och frågeställning.....	7
Bakgrund.....	8
Historia om dokumentation.....	8
Styrdokument.....	8
Dokumentation.....	9
- För vem.....	10
Arbetsätt.....	10
- Pedagogisk dokumentation.....	10
- Portfolio.....	11
- Dokumentation med hjälp av bild och ljud.....	12
- Utvärdering och uppföljning.....	13
Kvalité och konsekvenser.....	13
- Kvalité.....	13
- Konsekvenser.....	13
- Att bli dokumenterad.....	14
Metod.....	15
Val av metod.....	15
Urval.....	15
Genomförande.....	15
Etiska aspekter.....	16
Resultat.....	17
Hur ser några pedagoger på dokumentation i förskolan?.....	17
Historia om dokumentation.....	17
Vad är dokumentation?.....	17
För vem.....	18
- Barnen.....	18
- Hem och förskola.....	18
Kvalité och konsekvenser.....	18
- Kvalité.....	18
- Fördelar.....	19
- Nackdelar och svårigheter.....	19
- Sekretess.....	20
Hur använder pedagogerna dokumentationen i verksamheten?.....	20
Arbetsätt.....	20
- Pärmar och mappar.....	20
- Dokumentation med hjälp av bild och ljud.....	20
- Synliggöra och reflektera.....	21
- Utvecklingssamtal.....	21
Förtydligande av resultat.....	22
Diskussion.....	24
Metoddiskussion.....	24
Hur ser några pedagoger på dokumentation i förskolan?.....	24
Historia om dokumentation.....	24
Vad är dokumentation?.....	24

För vem.....	25
- Barnen	25
- Hem och förskola.....	25
Kvalité och konsekvenser	26
- Kvalité och fördelar.....	26
- Nackdelar och svårigheter	27
- Sekretess	28
Hur använder pedagogerna dokumentationen i verksamheten?.....	28
Arbetsätt.....	28
- Pärmar och mappar	28
- Dokumentation med hjälp av bild och ljud.....	29
- Reflektera	29
- Synliggöra.....	30
- Utvecklingssamtal och individuella utvecklingsplaner	30
Slutord	30
- Fortsatt forskning.....	31
Referenslista.....	32
Bilaga 1	
Bilaga 2	
Bilaga 3	

Inledning

Genom vår verksamhetsförlagda utbildning på förskolor har vi fått en förförståelse kring hur pedagogerna arbetar med dokumentation. Med hjälp av våra tidigare erfarenheter (VFU) har vi sett att dokumentation är ett aktuellt ämne. Genom dokumentation kan kvalitén möjliggöras i förskolan. Vi anser att kvalitén i förskolan innebär att med hjälp av dokumentation samarbetar barn, pedagoger och föräldrar för att stärka verksamheten.

Under vår tid på lärarutbildningen har vi sett att dokumentation används på olika sätt och genomsyrar arbetet i verksamheten. Däremot har vi inte fått någon större förståelse om dokumentationens innebörd trots att vi läst en del om det. Vi tyckte att ämnet verkade intressant och viktigt, därför valde vi att fördjupa oss i ämnet. Vi har under vår verksamhetsförlagda utbildning sett att pedagoger ofta använder kameran för att dokumentera olika händelser. Men med hjälp av denna undersökning har vi fått en annan syn på arbetet med dokumentation.

Vi anser att ämnet dokumentation är aktuellt och med hjälp av mer förståelse för innebörden av dokumentation, kan det gagna oss i vårt kommande yrke. Sonja Sheridan och Ingrid Pramling Samuelsson anser att kvalitén i förskolan innebär att barn har rätt att få de förutsättningar dem behöver för att få bästa utvecklingsprocess. Genom dokumentation på olika sätt kan även kvalitén i verksamheten stärkas.¹

Vi vill tacka alla medverkande pedagoger som har gjort denna studie möjlig för oss.

¹ Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, s.5 & 47

Syfte och frågeställningar

Vårt syfte med denna studie är att försöka få insikt i vilka tankar fem pedagoger har om dokumentation i förskolan.

Hur ser fem pedagoger på dokumentation i förskolan?

Hur använder pedagogerna sig av dokumentation i verksamheten?

Bakgrund

I detta kapitel fördjupar vi oss i litteratur inom ämnet dokumentation. Sheridan och Pramling Samuelsson menar att dokumentation kan användas på olika sätt och kan se helt annorlunda ut på olika förskolor.² I vår undersökning använder vi oss av begreppet dokumentation, som i vår studie innebär all dokumentation i allmänhet. Däremot är pedagogisk dokumentation för oss en arbetsmetod i förskolan.

Historia om dokumentation

Dokumentations och observationsarbetet hade fram till och med 1970-talet syftet att frigöra barn i förhållande till utvecklingspsykologin. Nu för tiden utförs den största delen dokumentationer i utvärderingssyfte. Under 1990-talet ökade intresset betydligt för olika former av tekniker som var underlag för utvärdering.³ Lenz Taguchi menade för tio år sedan att det då var i förhållande till tidigare praktiker om observation och dokumentation. Det handlar om ett nytt sätt att lära och tänka. Hon menar att föreställningen om frihet som normalitet har bytts ut mot en idé med mer frihet som individens självbestämmande.⁴ Christina Wehner – Godée ansåg för tio år sedan att i Sverige användes ”utvecklingspsykologiska dokumentationer” där fokus låg på att hitta det generella och normala för olika barn i en viss ålder och vart barnen låg i förhållande till det. För att komma bort från det gamla, anser hon att det är viktigt att vara medveten och påminna sig själv om målet med dokumentation.⁵ Sheridan och Pramling Samuelsson nämner också att tidigare i förskolans historia förekom ett arbete med observationer för att ta ställning till barns motoriska, sociala och kognitiva utveckling. Författarna menar att det inte nämns något om barns lärande och utveckling i de termerna längre, eftersom synsättet på barns lärande och barn har förändrats.⁶ Rimsten anser att dokumentation har blivit allt mer vanligt i förskolan.⁷

Styrdokument

I *förskola i brytningstid* nämns detta citat om dokumentation som tidigare funnits i förskolans läroplan:

Genom pedagogisk dokumentation kan verksamheten i förskolan synliggöras och bli ett viktigt underlag i diskussionen kring och bedömningen av verksamhetens kvalitet och utvecklingsbehov.⁸

I nuvarande läroplanen för förskolan nämns inte något specifikt om dokumentation överhuvudtaget⁹, vilket även Anne Tove Fennefoss och Kirsten Elisabeth Jansen uppmärksammat.¹⁰ Men i de förslag till förtydligande av målen i läroplanen för förskolan finns idéer kring arbetet med dokumentation som bland annat är att ”Arbetslaget skall använda olika former av dokumentation och utvärdering som på olika sätt bidrar till att ge en nyanserad bild av verksamheten”.¹¹

De nämner även att:

² Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid, *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, 2009 s. 50

³ Ibid, s. 102

⁴ Ibid, s.114

⁵ Wehner – Godée Christina, *Att fånga lärandet – Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*, 2000 s. 17

⁶ Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid, *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, 2009 s. 48

⁷ Rimsten, Olle, *Sekretess i skolan*, 2008 s. 55

⁸ Skolverket Rapport 239, *Förskola i brytningstid - Nationell utvärdering av skolan*, 2004 s. 83

⁹ Skolverket, *Läroplanen för förskolan -98* (2009)

¹⁰ Fennefoss, Anne Tove & Jansen, Kirsten Elisabeth, *Småbarnspedagogik och praktikberättelser – Pedagogisk dokumentation i förskolan*, 2009 s. 16

¹¹ Skolverket, *Förslag till förtydliganden i läroplanen för förskolan*, Redovisning av regeringsuppdrag s. 37

Förskolan kan använda olika metoder för dokumentation och utvärdering för att på olika sätt visa hur man skapar förutsättningar för varje barns utveckling och lärande. Metoderna ska vara relaterade till förskolans mål och intentioner och bidra till att arbetet utvecklas i den riktning som läroplanen anger.¹²

Dokumentation

Enligt Bonniers stora lexikon innebär dokumentation: A) bevisning, bestyrkande, handlingar, dokumentering, dokument som avser att styrka en argumentering. B) verksamhet till stöd för teknik, naturvetenskaplig forskning, insamling, ordnar och tillgängliggör all slags information.¹³

Sheridan och Pramling Samuelsson menar att man dokumenterar, analyserar och kategoriserar för att synliggöra olika situationer. Dokumentation hjälper till att synliggöra hur något är och förhåller sig, det bör alltså finnas en anledning och ett syfte med dokumentation.¹⁴ Katarina Grut menar också att dokumentation i den pedagogiska verksamheten ger goda möjligheter till reflektion och diskussion.¹⁵ Carla Rinaldi antyder också att dokumentation används till att ge barnen en möjlighet att kunna reflektera över sitt eget lärande både under och efter inlärningsprocessen.¹⁶ Anna Barsotti menar att dokumentation handlar om att synliggöra barnens såväl som pedagogers utvecklingsprocess. Genom att dokumentera händelser som sker i förskolan ges en chans att analysera och reflektera över detta och då har en utvecklingsprocess påbörjats.¹⁷ Även Rinaldi menar att med hjälp av dokumentation som verktyg synliggörs en inläring, då möjliggörs även en reflektion för att enkelt kunna se sin utveckling över tid.¹⁸ Sheridan och Pramling Samuelsson menar att det finns två viktiga anledningar till att dokumentera, det första är att påverka och följa barns lärande och utveckling, det andra är att följa och påverka utvecklingen av verksamheten.¹⁹ Fennefoss och Jansen menar att det är materialet och innehållet i dokumentationen som synliggör det barnen säger och gör, och hur pedagogerna förhåller sig till barnen och deras aktiviteter.²⁰ Även Barsotti menar att syftet med dokumentation gör att det blir lättare att analysera och se inläringen på ett enkelt sätt.²¹

För vem

Fennefoss och Jansen anser att dokumentation används för att göra lärandet synligt för barnen, detta genom att visa barnet vad de gjort och hur de tänkt.²² Genom dokumentationens reflektionsarbete lär sig pedagogerna inte bara något om sig själv, utan även hur barnen upplever, uttrycker och förstår omvärlden. Lenz Taguchi skriver även att barnet själv skapar sin kunskap utifrån sina egna erfarenheter. Hon menar att pedagogisk dokumentation stimulerar barnens nyfikenhet och att det är viktigt att koncentrera sig på att stärka det positiva hos barnet för att de ska växa i sin självkänsla.²³ Precis som tidigare författare hävdar Göran Krok och Maria Lindewald att dokumentation är något som är till för både verksamheten och barnen, samt föräldrar. De menar att dokumentation är ett medel som hjälper barnen att se sitt eget lärande,

¹² Ibid, s.37

¹³ Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid, *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, 2009 s. 47

¹⁴ Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid, *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, 2009 s.47

¹⁵ Grut, Katarina (red), *Exemplet Reggio Emilia. Pedagogik för lokal utveckling*, 2005 s. 19

¹⁶ Project Zero and Reggio Children, *Att göra lärandet synligt: barns lärande - individuellt och i grupp*, 2006 s. 83

¹⁷ Barsotti, Anna, *D- som i Robin Hoods pilbåge*, 2007 s. 35

¹⁸ Project Zero and Reggio Children, *Att göra lärandet synligt: barns lärande - individuellt och i grupp*, 2006 s. 83

¹⁹ Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid, *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, 2009 s.51

²⁰ Fennefoss, Anne Tove & Jansen Kirsten Elisabeth, *Småbarnspedagogik och praktikberättelser – Pedagogisk dokumentation i förskolan*, 2009 s.16

²¹ Barsotti, Anna, *D- som i Robin Hoods pilbåge*, 2007 s. 35

²² Fennefoss, Anne Tove & Jansen, Kirsten Elisabeth, *Småbarnspedagogik och praktikberättelser – Pedagogisk dokumentation i förskolan*, 2009 s. 56

²³ Lenz Taguchi, Hillevi. *Varför pedagogisk dokumentation?* 1997 s. 33-34

samtidigt som det underlättar för pedagogerna att se barnens utveckling, vilket gör att de kan utföra ett professionellt arbete i verksamheten. Författarna menar att dokumentation hjälper föräldrar att synliggöra vad barnen gör på förskolan och att se deras utveckling. I helhet menar författarna att dokumentation skapar ett sammanhang där barn, föräldrar och förskola arbetar tillsammans för att synliggöra utvecklingsprocessen i verksamheten.²⁴

Arbetssätt

Wehner – Godée beskriver att det används olika dokumentationsmetoder i förskolan exempelvis genom att filma, fotografera, portfolio, pedagogisk dokumentation och anteckna.²⁵ Olle Rimsten nämner att en del av dokumentationen som utförs hänger ihop med individuella utvecklingsplaner, där barnets individuella utveckling följs upp.²⁶ Krok och Lindewald anser att portfolio är en bra arbetsgrund som är vanligt i förskolans arbete.²⁷ Lenz Taguchi anser även att pedagogisk dokumentation är ett viktigt tillvägagångssätt i arbetet, eftersom det bygger på ett gemensamt reflektionsarbete.²⁸

Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation kan förklaras utifrån olika förhållanden, som en process och ett material. Lenz Taguchi menar att pedagogisk dokumentation är ett förhållningssätt och en kommunikation som ska försöka synliggöra och förstå barnens olika konstruktioner. Pedagogisk dokumentation möjliggör ett arbete efter ett konstruktionistiskt synsätt, som innebär att arbetet i miljön, förhållningssättet till barnen och varandra som något föränderligt. Hon anser även att pedagogisk dokumentation är ett kollektivt arbetssätt som grundar sig i ett gemensamt reflektionsarbete, mellan barnen och pedagogerna samt även mellan familjen och förskolan. Det är först när dokumentation används som utgångspunkt för reflektion som det blir en pedagogisk dokumentation.²⁹ Pedagogisk dokumentation är inspirerad från bland annat Reggio Emilias kommunala barnomsorg där den typen av dokumentation har använts under de senaste 30 åren.³⁰ Även i andra förskolor används pedagogisk dokumentation mer och mer. Pedagogisk dokumentation kan användas som ett verktyg för reflektion över olika viktiga teman från de olika småbarnspedagogiska fackområdena, menar Fennefoss och Jansen.³¹

Anna Åberg menar att skillnaden mellan vanlig dokumentation och pedagogisk dokumentation är hur pedagogerna och barnen efterarbetar dokumentation. Hon anser att dokumentation av en händelse med ett barn inte är så komplicerat, men att det är hur den sedan används för att föra den pedagogiska verksamheten vidare som är själva frågan. En pedagogisk dokumentation är inte färdig när den är nedskriven, det viktiga är att arbeta vidare med den. För att dokumentation inte ska bli enbart ett insamlande av olika händelser, bör reflektion över arbetet förekomma. Den pedagogiska dokumentationen behöver ses och tolkas av många ögon eftersom alla barn har rätt att förstås på olika sätt. Hon anser att en dokumentation av en händelse inte är någon sanning utan endast pedagogens tolkning, de övriga kollegorna eller barnen kan förstå händelsen på ett helt annat sätt. Åberg hävdar även att det inte är meningen att hitta ”sanningen” utan att få syn på de olika sätt att förstå olika situationer och sedan använda de olika sätten att tänka när pedagogerna ska välja nästa steg i arbetet.³² Just detta kommer även Wehner – Godée fram till, att

²⁴ Krok, Göran & Lindewald, Maria *Portfolio i förskolan*, 2007 s.8-9

²⁵ Wehner – Godée Christina, *Att fånga lärandet – Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*, 2000

²⁶ Rimsten, Olle, *Sekretess i skolan*, 2008 s. 69

²⁷ Krok, Göran & Lindewald, Maria *Portfolio i förskolan*, 2007, s.11

²⁸ Lenz Taguchi, Hillevi. *Varför pedagogisk dokumentation?* 1997 s. 15

²⁹ Lenz Taguchi, Hillevi. *Varför pedagogisk dokumentation?* s.34

³⁰ Ibid, s. 7

³¹ Fennefoss, Anne Tove & Jansen, Kirsten Elisabeth, *Småbarnspedagogik och praktikberättelser – Pedagogisk dokumentation i förskolan*, 2009 s.16

³² Åberg, Anna & Lenz Taguchi, Hillevi, *Ljussnandets pedagogik*, 2005 s.21

det vi dokumenterar inte är den sanna verkligheten, utan den som dokumenterar skapar en relation mellan sig själv och barnet.³³

Arbetet med pedagogisk dokumentation handlar inte om en förändring från ett arbetssätt till ett annat, utan det handlar om ett arbetsverktyg som kan ligga till grund för ett kontinuerligt förändringsarbete menar Lenz Taguchi. Dokumentationen ger svar på vad barn kan, hur barn tänker och hur de lär sig. Det ger även information kring var pedagogen befinner sig i utvecklingsprocessen och vilket förhållningssätt pedagogen har till lärande, kunskap, barnen och sina kollegor.³⁴ Lenz Taguchi anser att syftet med pedagogisk dokumentation är att utmana både barns föreställningar och uttryckssätt såväl som vuxnas.³⁵ Genom den pedagogiska dokumentationen har pedagogerna möjlighet att se barnet på nytt.³⁶ Wehner – Godée menar att pedagogerna som arbetar med pedagogisk dokumentation försöker förstå och se det som pågår i verksamheten och vad barnen är kompetenta till.³⁷

Portfolio

Krok och Lindewald anser att ett arbete med portfolio innebär att det skapas ett sammanhang, där barnen får en chans att se sin egen utvecklingsprocess. Portfolioarbetet ska tydliggöra barnens tankar, vad barnen kan och vad de tycker. Detta för att senare kunna gå tillbaka och jämföra med nya tankar, åsikter och kunnande, det är först då utvecklingsprocessen syns. Författarna ger exempel på några rubriker som kan vara underlag för portfolioarbetet:

- **Jag** – som berättar hur jag ser ut och vad jag känner
- **Familj och kompisar** – som beskriver vilka personer som finns runtomkring barnen.
- **Vad vi gör** – som handlar om arbetet på förskolan
- **Jag kan** – berättar om barnens intressen och vad de lärt sig
- **Jag tycker** – reflektion om tidigare dokumentation³⁸

Åsén ger ett annat exempel på hur en portfolio kan se ut, ofta används pärmar eller en mapp med barnens namn på för att skapa en portfolio. I en portfolio ingår alla olika slags dokumentationer som gjorts under barnets tid på förskolan. Några exempel på viktiga dokumentationer som kan finnas med i en portfolio är bland annat *självpporträtt*, vilket innebär teckningar där barnen gjort illustrationer av sig själv, även fotografier och presentationer kan ingå. *Intervjuer och Samtal* är en annan metod som innebär användning av ljudinspelningar och även ibland videoinspelningar av barnens intervjuer och samtal. Dokumentation av *barnets lärande och utveckling* innehåller barnens egna teckningar, fotografier av saker som barnet gjort eller utfört och som inte går att samla i portfolion, exempelvis matematisk förståelse, skrivutveckling och musikskapande. Dokumentation av *barnets reflektioner* är viktigt, t.ex. att arbeta med att låta barnen diskutera över sitt insamlade till portfolion samt låta barnen reflektera över sina egna tankar under tiden som ett arbete utförs.³⁹ Skolverkets rapport *Förskolan i brytningstid* ger ett exempel av en förskolelärares syn på arbetet med portfolio:

Portfolion är en dokumentation av barnens positiva utveckling. Bara det positiva. Den är liksom barnens egen, ett sätt för barnen att se sitt eget lärande. Att det där lärde jag mig när jag var liten, men nu är jag stor. Vi gör också observationer där vi följer barnens steg

³³ Wehner – Godée Christina *Att fånga lärandet – Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*, 2000 s. 19

³⁴ Lenz Taguchi, Hillevi, *Varför pedagogisk dokumentation?* 1997 s.12

³⁵ Lenz Taguchi, Hillevi. *Emancipation och motstånd – Dokumentation och kooperativa läroprocesser i förskolan*, 2000 s. 110

³⁶ Lenz Taguchi, Hillevi, *Varför pedagogisk dokumentation?* 1997 s. 56

³⁷ Wehner – Godée Christina, *Att fånga lärandet – Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*, 2000 s. 17

³⁸ Krok, Göran & Lindewald, Maria, *Portfolio i förskolan*, 2007 s.11

³⁹ Skolverket, *Utvärdering i förskolan – frågor och exempel* s.56

och aha-upplevelser i utvecklingen. En eller ett par grejer per termin på varje barn och någon observation där man följer barnets dag och vad de varit med om och någon teckning och någon bild med text till... detta utgår vi ifrån när vi har samtal med föräldrarna. Vi för också en slags veckobok som blir en liten berättelse om vad barnen har fått uppleva och vara med om. Det är både för oss själva och föräldrarna.⁴⁰

Exemplet ovan ger bra information kring vilken slags dokumentation som en portfolio kan innehålla. Förskoleläraren nämner till exempel observationer och mycket insamlade av barnens egna alster.

Roger Ellmin och Birgitta Ellmin menar att portfoliomethoden inte är någon lätt metod att använda sig av, metoden handlar om långsiktighet, tålmod och kvalitetstänkande. Under arbetet med portfolio är det viktigt att tänka på arbetet hela tiden, eftersom allt barnen lär sig och gör kan kopplas till arbetet.⁴¹

Dokumentation med hjälp av bild och ljud

En annan dokumentation som kan bifogas i portfolio enligt *förskola i brytningstid* är fotografering, där de ofta förekommer att barnen får berätta vad som händer på ett fotografi och skriver ner detta intill. Enligt rapporten är detta bra för att låta barnen reflektera över tidigare händelser och ett bra sätt att involvera föräldrarna i barnens vardag på förskolan.⁴²

Wehner – Godée skriver att genom att fotografera barnen kan ett problem, idéhandlingar och olika situationer synliggöras. Hon menar att det är viktigt att arbeta med närbilder, eftersom då kan barnens konstruktioner synliggöras. Fotografier är bra illustrationer som kan bli en väggdokumentation, som barn, pedagoger och föräldrar lätt kan ta del av.⁴³ Wehner – Godée hävdar också att fördelen med en digitalkamera är att det kan bli ett stort insamlade av ett bildarkiv. Författaren anser att bilderna sedan kan användas till föräldramöten, väggutställningar eller till egna böcker. Digitalkamera används mer och mer inom förskolan till pedagogisk dokumentation, hon nämner dock att arbetet med digitalkameran innebär att det är flera moment att lära in och att det kan ta lite tid innan tekniken fungerar. Hon menar även att inspelning med bandspelare har många olika användningsområden till exempel inspelning av barnens berättelser.⁴⁴

Utvärdering och uppföljning

Wehner – Godée anser att utvärdering och uppföljning är en viktig del i dokumentationsarbetet.⁴⁵ När dokumentation sker är det även viktigt att följa upp och utvärdera, för att kunna se utvecklingsprocessen på bästa möjliga sätt, menar Rimsten⁴⁶ Sheridan och Pramling menar att eftersom utvärdering inte ska ske av det enskilda barnet är det viktigt att pedagogerna använder sig av många olika arbetssätt. Istället är det viktigt att fokusera på barnens lärande och lyfta fram barnens tankar i gruppen. De menar att all dokumentation är ett underlag för utvärdering.⁴⁷ Åsén hävdar likaså att ett arbete med dokumentation kan ge bra underlag för utvecklingssamtal.⁴⁸ Ellmin diskuterar även detta i sin bok, han menar också att portfolio och utvecklingssamtal tillsammans kan synliggöra barnets utveckling på ett grundligt sätt då det underlättar samtalet

⁴⁰ Skolverket Rapport 239, *Förskola i brytningstid - Nationell utvärdering av skolan*, 2004 s.85

⁴¹ Ellmin, Roger & Ellmin, Birgitta, *Att arbeta med postfolio – teori, förhållningsätt och praktik*, 2003 s. 63

⁴² Skolverket Rapport 239, *Förskola i brytningstid - Nationell utvärdering av skolan*, 2004 s.85

⁴³ Wehner – Godée, Christina, *Att fånga lärandet – Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*, 2000 s.74-75

⁴⁴ Wehner – Godée, Christina, *Att fånga lärandet – Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*, 2000 s. 67-ff

⁴⁵ Skolverket, *Utvärdering i förskolan – frågor och exempel* s. 21

⁴⁶ Rimsten, Olle, *Sekretess i skolan*, 2008 s. 69

⁴⁷ Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, 2009 s. 63

⁴⁸ Skolverket, *Utvärdering i förskolan – frågor och exempel* s. 57

mellan pedagoger, föräldrar och barn.⁴⁹ Barsotti skriver att delaktighet och demokrati är något som Reggio Emilia värnar mycket om, det gör att föräldrarna blir en viktig samarbetspartner, för att skapa ett så bra arbete som möjligt för barnen.⁵⁰

Kvalité och konsekvenser

Kvalité

Grut anser att det är viktigt att vara medveten kring vad som är syftet med dokumentation. Detta innebär att ha en förståelse för varför dokumentation är bra och vara medveten hur arbetet ska gå vidare med den. Dokumentation är även viktigt för att genom denna arbetsmetod finns möjligheten att skapa ett betydelsefullt sammanhang.⁵¹ Sheridan och Pramling Samuelsson menar i deras bok *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete* att dokumentation av barnens perspektiv i förskolan ofta är osammanhängande och ostrukturerat. Författarna refererar till en artikel, där de står det är sällsynt att dokumentationen sammanställs och analyseras, för att ge barn och pedagoger en överblick av deras lärande och barns möjlighet att påverka olika områden. De menar också att dokumentationen inte relateras till verksamhetens organisation, innehåll och arbetsätt för att kunna ge en helhetsbild av verksamheten och de förutsättningar barnen haft att lära sig på.⁵²

Sheridan och Pramling Samuelsson anser att kvalité i förskolan innebär att barn har rätt att få de förutsättningar de behöver för att få bästa utvecklingsprocess. Genom dokumentation på olika sätt kan även kvalité i verksamheten stärkas.⁵³ Enligt *Skolverkets allmänna råd* är alla kommunala förskolor skyldiga att upprätta en kvalitetsredovisning varje år. Kvalitetsredovisningens syfte är att ”Ge en bild och bedömning av kvalitén och måluppfyllelsen i sin verksamhet med stöd av faktauppgifter och beskrivningar”.⁵⁴ Redovisningen är även ett aktuellt dokument för att kunna lyfta fram kvalitén i verksamheten, det är också ett bra dokument för att kunna se vad som måste förbättras, menar *skolverkets allmänna råd*.⁵⁵ Sheridan och Pramling Samuelsson anser att dokumentation har kommit att bli en stor och viktig del i förskolans kvalitetsarbete.⁵⁶ Rimsten menar även att dokumentationen är ett viktigt underlag eftersom det möjliggör synen på att förskolan genomfört sina skyldigheter. Däremot finns inga lagar på att dokumentation måste finnas i verksamheten.⁵⁷

Konsekvenser

Wehner-Godée hävdar att observationer kan ge konsekvenser, eftersom den som observerar har en sorts makt. Det är viktigt att vara medveten vilken makt man besitter när arbetet med observation sker, annars kan det skapa problem, till exempel kan det bli stötande för barn och föräldrar. Pedagoger måste också ta hänsyn till att i dagens samhälle är många kulturer integrerade med varandra, och måste därför vara säkra på att få observera och dokumentera barnet i fråga. Författaren ger exempel på detta genom att nämna att vissa kulturer exempelvis inte tillåter att bli fotograferade och observerade. Hon tycker därför att det är viktigt att tänka på vad det är som ska fångas in genom dokumentation, vad man ska använda materialet till, vem som ska få se det och kanske allra viktigast, det måste vara okej för alla omkring att bli observerad och dokumenterad. Det är även viktigt att informera föräldrar och få deras tillstånd när ett arbete med

⁴⁹ Ellmin, Roger, *Portfolio – Sätt att arbeta, tänka och lära*, 1999 s. 135

⁵⁰ Barsotti, Anna, *D som i Robin Hoods båge*, 2007 s.14

⁵¹ Grut, Katarina (red), *Exemplet Reggio Emilia. Pedagogik för lokal utveckling*, 2005 s. 19

⁵² Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, 2009 s.50

⁵³ Ibid, s.5 & 47

⁵⁴ Skolverket, *Kvalitetsredovisning - Allmänna råd och kommentarer*, 2006 s. 13

⁵⁵ Skolverket, *Kvalitetsredovisning - Allmänna råd och kommentarer*, 2006 s. 13

⁵⁶ Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, 2009 s.50

⁵⁷ Rimsten, Olle, *Sekretess i skolan*, 2008 s. 55 & 69

observation sker, detta av etiska skäl, för att inget missförstånd skall ske.⁵⁸ Rimsten menar likaså att dokumentationen hänger ihop med förskolans skyldighet att informera föräldrar kring barnets utvecklingsprocess.⁵⁹

Krog och Lindewald som arbetar med portfoliomethoden tycker att barnen själva ska få bestämma vem som ska få se i deras portfolio. Besökare och andra på förskolan måste därför fråga barnet för att få tillåtelse. Författarna menar att det ger respekt för barnet och barnets alster.⁶⁰ Ellmin och Ellmin anser att det alster som ingår i en portfolio ska kunna visas och delas med andra för att få ett bra diskussionsunderlag, men författarna anser precis som föregående författare att en portfolio ska vara personlig och att ingen ska få ta del utav dokumentet utan ägarens medgivande. Portfolio används som ett dokumentationsarbete i verksamheten och kan lätt missbrukas genom att ett misstag av pedagogen kan lyfta fram känsliga sidor hos det enskilda barnet. Arbetet är till större grad ett sätt att öka kvalitén i förskolans miljö och lärande, där utgångspunkten är att lyfta fram det positiva hos barnet.⁶¹ Ingela Elfström uppmärksammar i sin studie *Varför individuella utvecklingsplaner?* att tiden är en konsekvens av dokumentationsarbetet, Eftersom reflektionsarbetet tillsammans i arbetslaget kring dokumentation tar tid.. Hon har även sett i sin undersökning att den schemalagda planeringstiden är liten i jämförelse mot vad som skulle behövas.⁶²

Att bli dokumenterad

Anne-Li Lindgren och Anna Sparrman refererar till Nicholas Mirzoeff som menar att dokumentationsarbetets syfte ska främja både pedagoger och barn. Författarna anser även att det är viktigt att ta hänsyn till barnens situation, eftersom det är barnet som blir betraktad och pedagogerna som utövar en form av maktposition då de observerar barnen. Lindgren och Sparrman refererar även till Eva Johansson och Anna Sparrman som diskuterar om alla barn verkligen vill bli dokumenterad. De anser att barnen borde få samma etiska skydd som vid en forskning, det vill säga att barnen ska ge samtycke till att bli dokumenterad.⁶³ En etisk konsekvens som Lindgren och Sparrman ser med dokumentationsarbetet är att både barn och pedagoger kan uppleva att de ska förväntas vara enligt normen. Även när barnen ser sina kamraters dokumentation kan det uppstå ett problem där barnen tror att de ska uppträda på ett speciellt sätt för att bli bekräftade av både pedagoger och föräldrar. Anette Sandberg och Tuula Vuorinen diskuterar kring att barnen behöver ha hemliga lekvärldar där pedagogen inte alls ska befinna sig. De är därför frågande till hur bra det är att dokumentera allt barnen gör.⁶⁴

⁵⁸ Wehner – Godée, Christina, *Att fånga lärandet – Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*, 2000 s.54 – ff

⁵⁹ Rimsten, Olle, *Sekretess i skolan*, 2008 s. 69

⁶⁰ Krog, Göran & Lindewald, Maria, *Portfolio i förskolan*, 2007 s. 76

⁶¹ Ellmin, Roger & Birgitta, *Att arbeta med postfolio – teori, förhållningsätt och praktik*, 2003 s. 181-182

⁶² Elfström, Ingela *Varför individuella utvecklingsplaner?* 2005 s.72

⁶³ Lindgren, Anne-Li & Sparrman, Anna, *Om att bli dokumenterad* i Pedagogisk forskning i Sverige, ÅRG. 8 Nr.1-2, 2003 s.58-69

⁶⁴ Sandberg, Anette, *Miljöer för lek, lärande och samspel*, 2008 s.32

Metod

Val av metod

Vi har valt att använda oss av kvalitativa intervjuer i vårt arbete. Vi valde denna metod eftersom en kvalitativ intervju påminner om ett samtal, och vi ville få vårt möte med pedagogerna så avslappnat som möjligt.⁶⁵ Runa Patel och Bo Davidson menar att i kvalitativa intervjuer används ofta frågor där intervjuaren ger utrymme till respondenten att svara med sina egna ord. Vi har valt att använda oss av en intervju med låg strukturering, som enligt Patel och Davidson innebär att intervjuaren ställer frågorna i den ordning som faller in bäst beroende på det enskilda fallet⁶⁶ (se bilaga 3), vi använde oss av öppna frågor eftersom vi inte ville styra respondenten med ledande frågor. Detta menar Sonja Kihlström är betydelsefullt eftersom det är viktigt att tänka på att inte styra respondenten.⁶⁷ Vi ställde även följdfrågor för att försäkra oss att vi förstått svaret på frågan rätt. Innan intervjuerna skedde studerade vi djupare inom ämnet eftersom enligt Patel och Davidson är det en fördel att ha förkunskaper inom området för den som ska göra en kvalitativ intervju.⁶⁸ Utifrån denna kunskap skapades intervjumallen med relevanta frågor till vår undersökning.

Vi använde oss av en mobiltelefon för att spela in samtalen. Det valet gjordes på grund av att det verkade vara ett smidigt sätt, eftersom vi tror att pedagogerna kände sig tryggare då det känns mer vardagligt tillskillnad från en stor bandspelare. Vi spelade även in samtalen eftersom det underlättar efterarbetet. Innan varje intervjutillfälle tillfrågades pedagogen om det var okej att vi spelade in hela samtalet eftersom det krävs särskilt tillstånd från respondenten.⁶⁹

Urval

Vi utförde vår studie på två förskolor i Mellansverige som valdes ut slumpmässigt, där tillfrågades tre pedagoger på vardera förskola i två olika rektorsområden att delta i vår undersökning med hjälp av kvalitativa intervjuer. Eftersom vi fick två bortfall tillfrågade vi ännu en pedagog eftersom vi ansåg att fem intervjuer skulle räcka. När vi fått godkännande av de tillfrågade bestämdes tid för intervjuer som passade dem. Syftet med urvalet av pedagoger var att få en inblick i deras syn på arbetet kring dokumentation. Kihlström⁷⁰ samt Patel och Davidson⁷¹ menar att i en kvalitativ intervju tillfrågas personer med erfarenhet kring ämnet eftersom det blir mer tillförlitligt då personen i fråga har mer erfarenhet av olika situationer. Urvalet bestämdes därför genom att vi tillfrågade pedagoger som enligt vår förförståelse har erfarenhet inom ämnet och har någon form av vidareutbildning. Dessa är en liten del informanter i förhållande till pedagoger i allmänhet, det betyder att resultatet inte är generellt över svensk förskolepersonal.

Genomförande

Vi tog kontakt via mail med rektorer(se bilaga 1) och de tänkta respondenterna(se bilaga 2) och informerade kring vårt syfte med undersökningen. Pedagogerna fick ej ta del av intervjufrågorna eftersom vi inte ville att de skulle läsa in sig på ämnet eller diskutera tillsammans med kollegorna, då svaren kan bli påverkade av andras åsikter. Vi fick godkännande från fem av sju pedagoger. Vi

⁶⁵ Kihlström S ”Intervju som redskap”, s.48 i Dimenäs, Jörgen (red) *Lära till lärare*, 2007

⁶⁶ Patel, Runa & Davidson, Bo, *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, 2003 s. 78

⁶⁷ Kihlström S ”Intervju som redskap”, s.48 i Dimenäs, Jörgen (red) *Lära till lärare*, 2007

⁶⁸ Patel, Runa & Davidson, Bo, *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* 2003, s.79

⁶⁹ Ibid, s. 83

⁷⁰ Kihlström S ”Intervju som redskap”, s.49 i Dimenäs, Jörgen (red) *Lära till lärare*, 2007

⁷¹ Patel, Runa & Davidson, Bo, *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, 2003 s. 78

valde att intervjua pedagogerna en och en eftersom vi ville höra deras syn på arbetet med dokumentation. Genomförandet av intervjuerna gjordes i ett enskilt rum som vi valt ut, där vi kunde prata ostört utan att bli avbrutna. Efter intervjuerna genomförts transkriberade vi dem genom att skriva ner på datorn vad som sades. Sedan analyserades resultatet genom att försöka hitta mönster i det som pedagogerna sagt. Detta gjorde vi genom att markera de mönster vi såg i intervjumaterialet, för att sedan bearbeta materialet till ett slutgiltigt resultat. Vi arbetade fram diskussionen genom att jämföra vårt resultat tillsammans med författarnas åsikter i bakgrunden.

Etiska aspekter

Innan vi kunde börja vår studie skickade vi ut informationsbrev med studiens syfte till rektorer(se bilaga 1) och de tillfrågade pedagogerna(se bilaga 2) enligt informationskravet. I brevet blev de även informerade om varför vi ville intervjua just dem, och att deras deltagande var frivilligt, detta enligt samtyckeskravet. Genom deras underskrift i brevet godkände pedagogerna att de ville ställa upp i vår studie. Enligt konfidentialitetskravet använder vi oss av fingerade namn genom hela studien, vilket innebär att varje namn i studien är helt anonym. Det sista huvudkravet vi använder oss av är enligt Susanne Björkdahl Ordell nyttjandekravet, som innebär att allt material vi samlat in endast är till vår studie och kommer efter studien att förstöras.⁷²

⁷² Björkdahl Ordell, Susanne ”Etik”, s. 26-27 i Dimenäs, Jörgen (red) *Lära till lärare*, 2007

Resultat

I följande kapitel kommer vi att presentera fem pedagogers syn på dokumentation. Vi har hittat mönster utifrån våra forskningsfrågor som vi delar upp kommande rubriker i. Den första forskningsfrågan är *Hur ser några pedagoger på dokumentation i förskolan?* Rubrikerna under den frågan är: Historia om dokumentation, vad är dokumentation, för vem och konsekvenser. Den andra frågan följer *Hur använder pedagoger dokumentation i verksamheten?* och där finns rubriken Arbetsätt, som innehåller olika dokumentationsmetoder. Vi vill uppmärksamma att detta kapitel endast är vår tolkning av intervjumaterialet.

Vi har valt att namnge våra respondenter med namnen: Ulrika, Kristina, Monika, Therese och Paula. De har tagit sin examen mellan åren 1977 – 1990. Alla har gått någon form av vidareutbildning inom ämnet dokumentation genom olika småkurser.

Hur ser fem pedagoger på dokumentation i förskolan?

Historia om dokumentation

Alla nämner att arbetet med dokumentation har förändrats de senaste åren, de tycker även att det är mer aktuellt nu och att det är mer fokus på arbetet omkring detta. Therese ger exempel på att tidigare observerades varje detalj och barnen skulle kunna göra en viss sak i en viss ålder. Hon menar att idag försöker pedagoger se individen i gruppen och se vad barnet gillar och är bra på. Monika anser detta kring förändringen med dokumentation:

Beteendet det förändras och jag hoppas på nya arbetskrafter med nya arbetsmetoder, det är ett helt annat synsätt.

Paula berättar att hon alltid arbetat med dokumentation genom fotografier, men att det är mer fokus på pedagogisk dokumentation idag. Hon anser att det kommer bli en bra arbetsmetod när alla fått en djupare kunskap om vad pedagogisk dokumentation innebär. Ulrika anser att barnen får vara med och påverka sin egen dokumentation mer nu än tidigare. Kristina nämner att det finns mer kunskap idag om vad dokumentation är, i jämförelse emot tidigare.

Vad är dokumentation

Therese åsikt kring vad dokumentation är:

Vad är dokumentation, ja men det är väl egentligen allting som man använder sig av för att få ner både vad som händer, vad man gör och barns tankar.

För Kristina och Ulrika är dokumentation att se barnens utveckling och försöka ta tillvara på den genom att observera och anteckna, videofilma, fotografera och intervjua barnen. Alla pedagoger beskriver även att det är vanligt att dokumentera genom att fotografera, detta för att få syn på barnens intresse och att tillsammans med barnen se vad de lärt sig. Enligt Therese är dokumentation en insamling av barnens arbete och deras tankar. Även Monika anser att dokumentation är ett hjälpmedel för att lyfta fram barnens tankar och se hur arbetet kan fortsätta i verksamheten. Paula och Kristina använder sig av pedagogisk dokumentation, Paulas förklaring till arbetssättet är att det är viktigt med en återspeglning till dokumentationen. Kristina nämner också att dokumentation innebär att reflektera över dokumentationsunderlaget tillsammans med barnen och utgå från den för att gå vidare med arbetet i verksamheten.

Sammanfattning: Enligt pedagogerna är dokumentation ett arbetssätt för att se barnens utveckling och deras tankar, detta för att veta hur de ska arbeta vidare i verksamheten. Två av pedagogerna nämner även att dokumentation till exempel är när de observerar, antecknar, videofilmar och intervjuar. Samtliga pedagoger anser att dokumentation även är att fotografera.

För vem

Kristinas förklaring till vem dokumentation är bra för:

Ja, för barnen i första hand, för även om de inte får syn på allting just nu så kan de ju få syn i efterhand... och för verksamhetens också, för att få syn på vad barnen har intresse av och hur man kan fortsätta med det, om man dokumenterar ser man ju saker man kanske inte skulle ha sett annars. Och sen föräldrarna, för alla sammantaget men på lite olika sätt...

Barnen

Alla pedagoger tycker att dokumentationsarbetet främst är för barnens skull. Paula menar att de dokumenterar för att barnen ska kunna bli medvetna över sitt eget lärande. Liksom Monika som menar att det är viktigt att få fram barnens tankar och frågor. Therese anser att det är viktigt vara en medupptäckare med barnen, att ta tillvara på allt som barnen tycker är spännande för att försöka göra något intressant av det. Kristina menar att även om barnen inte får syn på allting just då kan de få syn på sitt eget lärande i efterhand med hjälp av dokumentationen.

Hem och förskola

Samtliga pedagoger anser att de dokumenterar både för verksamhetens och föräldrarnas skull. Paula, Monika och Kristina anser att de dokumenterar för helhetens skull, alltså samarbetet mellan förskolan och hemmet. Detta för att involvera föräldrarna i verksamheten och synliggöra barnens tankar och utvecklingsprocesser. Kristina berättar att hon bland annat dokumenterar för att få syn på vad barnen har ett intresse av och hur hon kan arbeta vidare med det. Hon nämner även att med hjälp av dokumentation synliggörs situationer som kanske inte skulle syns annars. Therese tycker att det är bra att dokumentera för att kunna se vad som hänt och hur det blev. Hon tycker att det är viktigt att utvärdera all dokumentation och därigenom lära sig något av det. Ulrika nämner också att de arbetar mot att ändra sitt arbetssätt och att pedagogerna får bättre användning av dokumentationen.

Sammanfattning: Här kan vi se att pedagogerna anser att de arbetar med dokumentation för helhetens skull. I helheten ingår dokumentationens samband mellan barn, föräldrar och förskola. De använder sig av dokumentation för att kunna stärka barnens medvetenhet över deras utvecklingsprocess, samt för att se hur pedagogerna ska arbeta i verksamheten. De menar även att dokumentationen gör att föräldrarna på ett enkelt sätt kan se och påverka barnens utveckling.

Konsekvenser

Kvalité

Under intervjuerna nämns inte avsevärt mycket om dokumentationens betydelse för kvalitén i arbetet, däremot nämner samtliga pedagoger att de dokumenterar för att se hur de ska arbeta vidare med verksamheten. Paula menar att dokumentation är viktigt för professionalismen i arbetet, hon uttrycker det såhär:

Jag skulle aldrig kunna tänka mig att vara utan den. Och skulle man inte dokumentera, då skulle det vara intressant och veta varför man inte dokumenterar. Och vad utför man för

jobb då om man inte vill se processen och vill se lärandet. Det blir ju ingen professionalism. Det blir liksom bara att man är här på något vis och. Vad har man för syfte med vårt jobb och för vem?

Kristina anser också att ett aktivt arbete med dokumentation är viktigt för att inte glömma bort syftet med det. För att stärka kvalitén menar hon att det är viktigt att diskutera i arbetslaget kring dokumentationerna tillsammans, och dela med sig till varandra av egna tankar och erfarenheter.

Fördelar

Enligt samtliga pedagoger finns det många fördelar med att dokumentera. Paula menar att det är för att pedagogerna ska känna att de arbetar på ett professionellt sätt. Detta för att se barnens lärande, deras utvecklingsprocesser och för att pedagogerna ska kunna göra ett professionellt arbete i verksamheten. Ulrika menar att dokumentation kan användas till reflektion för att se vad som hänt i vissa situationer. Hon berättar också att de dokumenterar barnens händer och fötter varje termin vilket hon tycker är bra, eftersom det sker regelbundet och inget barn glöms bort. Kristina nämner några positiva konsekvenser med dokumentation, hon tycker att det blir mer spännande att arbeta i verksamheten när hon kan se vad barnen vill och hur de tänker. Hon menar också att det blir mer engagemang från barnens sida och ett intresse kan väckas hos barnen, som de senare vill följa upp. En till fördel hon nämner är att dokumentation kan bli implementerad i hela arbetet. Hon menar också att det kan vara bra att dokumentera barn med särskilda behov, för att enklare se hur det har gått med arbetet och vad pedagogerna behöver arbeta vidare med. Therese tycker att det är bra att dokumentera på vilket sätt det än sker, att det alltid är till nytta på något vis. Även om ett reflektionsarbete inte sker av dokumentationsunderlaget startar ändå en tankeprocess kring den dokumenterade situationen. Monika hävdar att genom dokumentation får hon en bekräftelse av barnens tankar. Kristinas syn på för- och nackdelar med dokumentation i helhet är:

Ja mest fördelar som jag kan se, nackdelar är väl att det tar tid. Men att det känns som värdefull tid.

Nackdelar och svårigheter

Pedagogerna tycker inte att det finns särskilt stora nackdelar med dokumentation men de nämner några nedan. Den enda nackdel Paula ser med dokumentationsarbetet är att det inte skulle ske någon dokumentation alls. Ulrika menar att pedagogisk dokumentation är en relativt ny dokumentationsmetod och att det tar lite tid att komma in i det nya sättet att tänka. Ulrika beskriver en nackdel:

Det finns ju många fördelar med det, och nackdelar om man ska... det kan vara lite det här att man kan känna – Åh, måste jag dokumentera? Att man vill vara här och nu med barnen, man kan bli lite sådär att man ska tänka på kameran hela tiden lite sådär.

Detta nämner även Therese, att det ibland kan bli för mycket fokus på dokumentationen. En annan nackdel som Ulrika berättar är att hon kan få dåligt samvete över att alla barn inte blir lika mycket dokumenterade. Hon anser även att barn som inte är på förskolan så ofta kan bli lidande eftersom de inte får den spontana dokumentationen lika ofta som barn med fler timmar. Därför tycker hon det är viktigt att det finns en balansgång i arbetet, att alla barn blir lika mycket dokumenterade. Kristina nämner tekniken som en svårighet, att lägga in bilder på datorn och skriva texter till. Detta nämner även Ulrika som ett problem, att från början var det svårt att lägga in bilderna på datorn men detta menar båda pedagogerna är något snabbt kan läras in. Kristina, Monika, Ulrika och Therese nämner att tiden är ett problem, det är svårt att hinna med allt som skall göras kring dokumentationerna.

Sekretess

Samtliga pedagoger menar att personalen får se dokumentationen, även att föräldrar och barn får ta del av den. Ulrika anser också att barnen måste ge tillstånd om någon annan än de själva ska titta i pärmen. Kristina berättar att det kan vara viktigt hur en dokumentation skrivs, en dokumentation kan därför skrivas objektivt för att inte föräldrar eller barn ska bli stött.

Sammanfattning: Pedagogerna ser mest fördelar med dokumentation och arbetet ser de som något positivt då arbetet är betydelsefullt för verksamheten. En stor fördel som nämns är att dokumentationsarbetet skapar ett sammanhang i verksamheten, eftersom pedagogerna på ett enkelt sätt kan se vad de arbetat med och vad de behöver arbeta mer med. Vi kan se att de nackdelar som nämnts mest handlar om arbetet omkring dokumentationerna, det verkar vara fler svårigheter än nackdelar. Exempelvis på svårigheter som nämns är att pedagogerna känner att det är svårt med tekniken och att dokumentationsarbetet tar tid, och det kan ibland vara svårt att hinna med allt. De nämner också att det kan bli för mycket fokus på dokumentationen. Något annat svårt som nämns är att komma in i dokumentationens nya arbetssätt, alltså pedagogisk dokumentation. När det gäller sekretessen omkring dokumentationen nämner pedagogerna att vem som helst får se barnens egen mapp eller pärm som pedagogerna arbetar med. Däremot anses barnen måste ge tillstånd för att andra få titta i pärmen eller mappen.

Hur använder pedagogerna dokumentation i verksamheten?

Arbetsätt

Pärmar och mappar

Alla pedagogerna berättar att de på något sätt arbetar med en pärm eller mapp som de lägger barnens alster i. Monika berättar att de har pärmar som de sätter in barnens bilder i. Både Monika och Ulrika nämner att det finns olika kategorier i pärmen som är: jaget, mina kompisar och familj, vardagen på förskolan och jag kan. Ulrika nämner att de till pärmen försöker intervjua barnen regelbundet en gång per termin, då de har speciella mallar som de använder sig av. Paula beskriver arbetet med pärmar:

Pärmarna är deras egna pärmar, och det är för att de ska kunna följa med i sitt lärande under tiden på förskolan.

Kristina och Therese nämner att de har mappar uppe på en hylla som de lägger barnens alster i. Målet berättar Kristina är att de ska ha en pärm som barnen själva kan ta fram och titta i. I pärmen som båda nämner, planerar de att ha olika flikar som är kopplade till läroplanen. De ska ha en dokumentationspärm där de ska sätta in bilder, barns tankar, intervju med barnen och olika projekt. Ulrika berättar att barnen brukar sitta och titta i sin egen pärm tillsammans med kompisar och diskutera vad de varit med om. Då inser de hur mycket de vuxit när de jämför deras händer och fötter som de har i pärmen. Paula berättar att pedagogerna tillsammans med barnen bestämmer vad som är viktigt och vad som skall finnas med i pärmen. Ulrika tycker att arbetet med pärmen fungerar bra men ibland kan det bli svårt att hinna med allt arbete omkring den. Hon berättar vidare att det inte går att lägga in en del alster i pärmar som exempelvis lerfigurer då de istället fotograferar figuren och sparar fotot i pärmen.

Dokumentation med hjälp av bild och ljud

Samtliga pedagoger använder sig av någon form av bilddokumentation. De använder sig alla av att fotografera barnen i olika situationer och vid vissa tillfällen antecknas barnens tankar intill bilden. Therese menar att fotografering vid till exempel en utflykt är bra för att kunna reflektera över bilderna vid ett senare tillfälle. Ulrika menar bland annat att det är för att barnen själva ska få

vara med och se sin egen utveckling och vara mer delaktig i verksamheten. Monika beskriver även att hon antecknar barnens tankar intill deras egna teckningar för att bilderna då blir mer levande. Kristina berättar att de bland annat använder sig av månadens gubbe för att se barnens utveckling, där barnen får måla en gubbe eller gumma varje månad som sedan läggs i barnens enskilda mapp. Hon tycker även att det är intressant att ta närbilder på barnen när de arbetar för att se barnens motorik fungerar till exempel hur de håller i pennan och med vilken hand. Inspelning av barnens berättelser kan också vara betydelsefullt anser Kristina, eftersom de då är lättare att analysera vad barnet sagt. Hon menar också att det är intressant att skriva ner exakt hur barn säger, då uttalets utveckling kan synliggöras. Ulrika berättar att barnen är intresserade av att bli dokumenterade, det vill gärna att pedagogerna fotograferar deras verk. Therese beskriver en bilddokumentation där den kan ha viktig betydelse:

Och jag menar om man bara tänker på bilder som man tar så kan man ju se saker på bilderna som man tänker att – Oj då, vad det så, det tyckte inte jag när vi var ute att det kändes så, men titta oj där står han och kanske man har tagit fler bilder, - Nämen titta oj där står han hela tiden och det kanske man inte såg när man var ute, det kanske inte var nån som såg, men när man tittar på bilderna så kan man se mycket mera... och lika om man får den här tiden och sitta ner och reflektera, så att man hinner tänka på saker på ett annat sätt.

Synliggöra och reflektera

Alla pedagoger i undersökningen synliggör dokumentationerna genom att hänga det på väggarna. Kristina tillägger att hon synliggör dokumentationerna även genom utställningar med barnens verk medan temat är aktuellt. Monika tycker att det är viktigt att synliggöra allt barnen gör och berättar:

Vi har mycket uppe i hallen... men när man sitter i samma rum är det bra att det sitter på väggarna det de gjort. Då ser dom vad de gjort, då kan man prata om det hela tiden. Jag vill inte gömma saker som barnen gjort, hela tiden visa barnens verk.. och det är glädjande vad barnen kan...

Ulrika, Monika och Kristina berättar att de synliggör dokumentationer för barnen och föräldrarnas skull eftersom de då blir mer delaktiga i verksamheten. Samtliga pedagoger reflekterar över dokumentationerna. Paula tycker att genom reflektion synliggörs barnens lärande på ett bra sätt, eftersom då kan hon se hur hon ska arbeta vidare med. Hon menar att det är viktigt att reflektera samt anteckna barnens tankar, och att det är bra att upprepade gånger analysera dokumentationen eftersom en ny tanke kan väckas gång på gång. Monika anser att en viktig del i arbetet är att reflektera med barnen efter avslutat arbete. Arbetet med månadens gubbe eller gumma menar Kristina är ett bra exempel på en dokumentation som gör att barnen enkelt kan reflektera över sin egen utveckling. De dokumenterar också olika situationer till exempel en leksituation eller samling för att upptäcka vad som händer, och se hur samspelet fungerar mellan barnen. Hon menar också att ju mindre barnen är desto viktigare är det att genast reflektera kring vad som dokumenterats i olika projekt och situationer. Monika anser också att om arbetet med dokumentation genomsyrar hela avdelningen blir det lättare för pedagogerna och barnen att reflektera över dokumentationen.

Utvecklingssamtal

Kristina tycker det känns lättare och roligare att genomföra ett föräldrasamtal med bilder och barnens tankar, istället för en bild där det står "här gick Kalle till skogen och han tycker det är jättegott med choklad", för en sådan sak kan hon inte veta menar hon. Hon berättar också att de har spelat upp filmer på barnen under föräldrasamtalen. Kristina liksom Ulrika anser att all dokumentation hänger samman med utvecklingssamtalen med föräldrarna. Therese anser också att dokumentation ger bra underlag, och då inte bara den pedagogiska dokumentationen, utan

även utvecklingsplanerna. Ulrika nämner även att de intervjuar barnen för att få ett bättre underlag inför utvecklingssamtalen.

Sammanfattning: Vi kan se att samtliga pedagoger samlar barnens alla arbeten i pärmar och mappar, för att både barnen, pedagogerna och föräldrarna ska kunna se barnens utveckling. Pedagogerna använder sig alla av någon form av bildokumentation, som de sedan reflekterar med barnen kring. Till exempel nämns foto, teckningar och videofilm. Genom att reflektera synliggör pedagogerna deras egen och barnens utveckling, och kan därigenom se hur de ska arbeta vidare i verksamheten. De använder även bildokumentation för att synliggöra barnens arbeten genom att dekorera väggarna med barnens alster, vilket gör att föräldrarna även blir involverade i barnens arbete på förskolan. Merparten av pedagogerna menar att allt dokumentationsarbete ger ett bra underlag till utvecklingssamtalen, eftersom det är enklare och roligare att samtala med föräldrarna när det har någon form av dokumentation att utgå från, samt att dokumentationen möjliggör en förståelse för föräldrarna av vad barnen gör på förskolan och deras lärande.

Förtydligande av resultat

Therese menar att dokumentation är en insamling av barnens arbete och deras tankar. Hon anser att det är viktigt vara en medupptäckare med barnen, att ta tillvara på allt som barnen tycker är spännande för att försöka göra något intressant av det. Therese anser att dokumentation bör kunna ske på olika sätt, huvudsaken är att de leder till något bra. En nackdel är att det kan bli för mycket fokus på dokumentationen. Therese berättar att de arbetar med mappar som innehåller barnens alster. Hon fotograferar barnen i olika situationer vid till exempel en utflykt för att kunna reflektera vid ett senare tillfälle. Hon menar även att bildokumentation kan ha en viktig betydelse eftersom fotografierna kan synliggöra sådant som kanske inte syns annars.

Ulrika menar att dokumentation kan användas för att kunna reflektera över tidigare händelser. En nackdel som hon nämner är att hon ibland kan känna att hon måste dokumentera allt och att alltid tänka på kameran, även att alla barn inte kan bli lika mycket dokumenterad. Därför är det viktigt att det finns en balansgång i arbetet. Ulrika berättar att de arbetar med pärmar, som det finns olika kategorier i. Hon anser att barnet måste ge tillstånd innan andra tittar i pärmen. Ulrika använder sig alla av att fotografera barnen i olika situationer och vid vissa tillfällen antecknas barnens tankar intill bilden. Hon menar bland annat att det är för att barnen själva ska få vara med och se sin egen utveckling och vara mer delaktig i verksamheten.

Paula berättar att hon alltid arbetat med dokumentation genom fotografier, men att det är mer fokus på pedagogisk dokumentation idag. Hon menar att de dokumenterar för att barnen ska kunna bli medvetna över sitt eget lärande. Paula menar att dokumentation hjälper pedagogerna att arbeta på ett professionellt sätt. Detta för att se barnens lärande, deras utvecklingsprocesser och för att pedagogerna ska kunna göra ett professionellt arbete i verksamheten. Den enda nackdel Paula ser med dokumentationsarbetet är att det inte dokumenteras alls. Hon arbetar med pärmar, som barnens alster samlas i. Paula berättar att pedagogerna tillsammans med barnen bestämmer vad som är viktigt och skall finnas med i pärmen. Paula tycker att genom reflektion kan barnens lärande synliggöras på ett bra sätt, eftersom då syns hur arbetet kan fortsätta. Hon menar att det är viktigt att reflektera samt anteckna barnens tankar, och att det är bra att upprepade gånger analysera dokumentationen eftersom en ny tanke kan väckas.

Kristina anser att arbetet med dokumentation innebär att reflektera över dokumentationsunderlaget tillsammans med barnen och utgå från den för att gå vidare med verksamheten. Hon nämner även att om dokumentation inte sker kan situationer

uppmärksammas som kanske inte skulle ha synts annars. Kristina anser också att det är viktigt att arbeta aktivt med dokumentation för att inte glömma bort syftet med det. För att stärka kvalitén menar hon att det viktigt att diskutera med arbetslaget kring dokumentationerna. Hon nämner även att det är viktigt att få dokumentationen implementerad i hela arbetet. Kristina nämner att de arbetar med mappar som de lägger barnens alster i. Hon tycker även att det är intressant att ta närbilder på barnen när de arbetar, för att se hur barnens motorik fungerar. Hon dokumenterar också olika situationer till exempel en leksituation eller samling för att upptäcka vad som händer, och se hur samspelet fungerar mellan barnen. Kristina menar att en dokumentation kan skrivas objektivt för att ingen ska bli stött.

Monika menar att det är viktigt att lyfta fram barnens tankar och frågor i arbetet med dokumentation. Hon anser att genom dokumentation får hon en bekräftelse av barnens tankar. Hon berättar att de har pärmar som de samlar barnens bilder i. Monika använder sig av bildokumentation och fotograferar barnen i olika situationer och vid vissa tillfällen antecknas barnens tankar intill bilden. Det är viktigt att synliggöra dokumentationerna i de rum som barnen arbetar i, för att enkelt kunna återkoppla till tidigare aktiviteter. Hon tillägger även att hon inte vill gömma barnens verk och en viktig del i arbetet är att reflektera med barnen efter en aktivitet. Hon tycker att om arbetet med dokumentation genomsyrar hela avdelningen, då blir det lättare för pedagogerna och barnen att reflektera över dokumentationen.

Diskussion

Vi utgår även i detta kapitel utifrån våra två forskningsfrågor och använder samma rubriker som i resultatet.

Metoddiskussion

Tanken från början var att vi skulle intervjua sex pedagoger, vi fick dock två bortfall och valde att tillfråga endast en pedagog till. Anledningen till detta var att vi trodde att det materialet skulle räcka till. Nu i efterhand inser vi att sex intervjuer hade behövts för att få ett ännu bredare perspektiv än det vi fått, men vi tycker ändå att vi har kommit fram till mycket. Eftersom endast fem pedagoger deltagit i studien kan vi inte generalisera resultatet till varje pedagog inom förskolan i Sverige. Vi kunde även ha gjort en provintervju för att förbereda oss bättre på vilka frågor vi kunde ha använt oss av. I övrigt anser vi att valet av kvalitativa intervjuer har gjort att vi fått ett bra resultat. För att se ett resultat utan intervjuer hade vi kunnat observera pedagogerna i deras arbete och genom den metoden sett ett resultat. Vi valde inte den metoden eftersom vi ansåg att intervjuer var mer tillförlitliga för vår studie, eftersom det var pedagogers tankar vi var intresserade av. Transkriberingen efter de inspelade intervjuerna hjälpte oss att sätta sig in i resultatet, eftersom vi kunde analysera resultatet genom att hitta mönster utifrån av vad som framkom i intervjuerna.

Hur ser fem pedagoger på dokumentation i förskolan?

Historia om dokumentation

Genom vår studie har vi sett att dokumentation är ett aktuellt arbete, eftersom alla pedagoger nämner att det är mer fokus på arbetet kring dokumentationen nu än förut. I vår studie framgår precis som Olle Rimsten skriver, att det har blivit vanligare med dokumentation och det finns mer kunskap inom ämnet i förskolan i jämförelse mot tidigare.⁷³

Samtliga pedagoger berättar att arbetet med dokumentation har förändrats de senaste åren. Detta kan vi även se genom att Wehner – Godée för tio år sedan menade att i Sverige låg fokus på att hitta det generella och normala för olika barn i en viss ålder och vart barnen befann sig i förhållande till det.⁷⁴ Det framgår i vårt resultat att tidigare observerades varje detalj, att barnen skulle kunna en viss sak i en viss ålder. Idag försöker pedagogerna istället se individen i gruppen och se vad barnet gillar och är bra på. Precis detta anser Sheridan och Pramling Samuelsson som skriver att tidigare i förskolans historia förekom ett arbete med observationer för att ta ställning till barns motoriska, sociala och kognitiva utveckling. Författarna menar att idag dokumenteras inte barns lärande och utveckling i de termerna längre, eftersom synsättet på barn och deras lärande har förändrats.⁷⁵ I vårt resultat framkom det att dokumentationen har förändrats genom att det är mer fokus på arbetssättet pedagogisk dokumentation. Tolkningen av resultatet är i likhet med vad Wehner – Godée anser, hon menar att det är viktigt att skapa ett nytt synsätt och vara medveten om dokumentationens betydelse, för att få mer kunskap omkring arbetets innebörd.⁷⁶

Vad är dokumentation

Enligt vår undersökning har vi sett att dokumentation används på olika sätt, detta i linje med Sonja Sheridan och Ingrid Pramling Samuelsson som skriver att arbetet med dokumentation kan

⁷³ Rimsten, Olle, *Sekretess i skolan*, 2008 s. 55

⁷⁴ Wehner – Godée Christina, *Att fånga lärandet – Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*, 2000 s. 17

⁷⁵ Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, 2009 s. 48

⁷⁶ Wehner – Godée Christina, *Att fånga lärandet – Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*, 2000 s. 17

se annorlunda ut på olika förskolor.⁷⁷ Vi fann även i vår studie att pedagogerna anser att dokumentation är i likhet med förklaringen i Bonniers stora lexikon: att man samlar, ordnar och synliggör information.⁷⁸ Vi anser att dokumentationen är ett hjälpmedel för att synliggöra arbetet utifrån läroplanens olika mål. Däremot står det inte ordagrant i läroplanen att dokumentation måste utföras.⁷⁹ Men i de förslag till förtydligande av målen i läroplanen för förskolan nämns det att arbetslaget skall arbeta med olika dokumentationsmetoder för att få syn på barns utveckling och lärande samt att verksamheten skall utvecklas.⁸⁰ Vi kan med denna undersökning se, trots att det inte nämns i nuvarande läroplan att samtliga pedagoger arbetar med olika dokumentationsmetoder och verkar medvetna om dokumentationens betydelse. Vår studie visar att en del av pedagogerna anser att genom dokumentation kan barnens utveckling synliggöras och försöka ta tillvara på den genom att observera och anteckna, videofilma, fotografera och intervjua barnen. Dessa nämner Wehner - Godée också som några olika sätt att dokumentera på, hon tillägger även metoder som portfolio och pedagogisk dokumentation.⁸¹ Enligt vår tolkning använder sig pedagogerna i vår undersökning av liknande metoder omedvetet eftersom arbetsätten ingår i tidigare nämnda metoder. Alla pedagoger i vår undersökning anser i likhet med Sheridan och Pramling Samuelsson⁸² samt Åberg⁸³, att dokumentation innebär att reflektera över dokumentationsunderlaget tillsammans med barnen och utgå från det för att gå vidare i verksamheten. Åberg hävdar även att skillnaden mellan vanlig dokumentation och pedagogisk dokumentation är hur pedagogerna och barnen efterarbetar dokumentationen. Hon anser att dokumentation av en händelse med ett barn inte är så komplicerat, men att det är hur den sedan används för att föra den pedagogiska verksamheten vidare som är själva frågan.⁸⁴ Utifrån detta resonemang tolkar vi att pedagogerna anser att det är viktigt att reflektera över dokumenterade händelser och därför ser vi inte att Åbergs påpekande är något problem för pedagogerna i vår undersökning.

För vem

Barnen

Alla pedagoger i vår studie liksom Fennefoss och Jansen anser att dokumentation används för barnens skull eftersom det gör lärandet synligt för dem, detta genom att visa barnet vad de gjort och hur de tänkt. Även att diskutera med barnen och lyfta fram deras tankar och frågor av vad de lärt sig.⁸⁵ Sheridan och Pramling menar också att det är viktigt att fokusera på barnens lärande och lyfta fram deras tankar i gruppen.⁸⁶ Likaså menar Lenz Taguchi att dokumentation stimulerar barnens nyfikenhet och stärker det positiva hos barnet för att de ska växa i sin självkänsla.⁸⁷

Hem och förskola

Samtliga pedagoger anser att de dokumenterar både för verksamhetens och föräldrarnas skull. I enighet med pedagogerna hävdar Krok och Lindewald att dokumentation är något som är till för både verksamheten och barnen, samt föräldrar. De hävdar att dokumentation underlättar för pedagogerna att se barnens utveckling så att de kan utföra ett kvalitativt arbete i verksamheten.

⁷⁷ Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, 2009 s.50

⁷⁸ Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, 2009 s. 47

⁷⁹ Skolverket, *Läroplanen för förskolan -98*, 2009

⁸⁰ Skolverket, *Förslag till förtydliganden i läroplanen för förskolan*, Redovisning av regeringsuppdrag s. 37

⁸¹ Wehner – Godée, Christina, *Att fånga lärandet – Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*, 2000

⁸² Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, 2009 s.51

⁸³ Åberg, Anna & Lenz Taguchi, Hillevi, *Ljyssnandets pedagogik*, 2005 s. 20

⁸⁴ Ibid, s. 21

⁸⁵ Fennefoss, Anne Tove & Jansen, Kirsten Elisabeth, *Småbarnspedagogik och praktikberättelser – Pedagogisk dokumentation i förskolan*, 2009 s. 56

⁸⁶ Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, 2009 s. 63

⁸⁷ Lenz Taguchi, Hillevi, *Varför pedagogisk dokumentation?* 1997 s. 34

Författarna menar att dokumentation även synliggör för föräldrar vad barnen gör på förskolan och att de kan se deras utveckling. I helhet menar pedagogerna samt författarna att dokumentation skapar ett sammanhang där barn, föräldrar och förskola arbetar tillsammans för att synliggöra utvecklingsprocessen i verksamheten.⁸⁸ I vår studie har det även framgått att föräldrarna är en viktig samarbetspartner, för att skapa ett så bra arbete i verksamheten som möjligt för barnen, vilket även Barsotti betonar.⁸⁹ Det har framgått i studien att en del pedagoger använder sig av dokumentation för att få syn på bland annat vad barnen har intresse av och för att få kunskap kring hur barnen upplever en situation. Lenz Taguchi anser i likhet med pedagogerna att genom reflektion av dokumentationen utvecklas pedagogerna inte bara själva utan de får även en djupare förståelse av hur barnen upplever olika situationer på förskolan.⁹⁰

Kvalité och konsekvenser

I vårt resultat kan vi tolka att pedagogerna i vår studie verkar vara medvetna om dokumentationens betydelse och de anser att det är viktigt att arbeta med att reflektera och analysera över tidigare dokumentation. Däremot hävdar Sheridan och Pramling Samuelsson motsatsen i sin bok *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, att dokumentationen ur barnens perspektiv i förskolan ofta är osammanhängande och ostrukturerat. Författarna refererar till en artikel där det står att det är sällsynt att dokumentationen sammanställs och analyseras för att ge barn och pedagoger en överblick av deras lärande och barns möjlighet att påverka olika områden. De menar också att dokumentationen inte relateras till verksamhetens och organisationens innehåll och arbetssätt, för att kunna ge en helhetsbild av verksamheten och de förutsättningar barnen haft möjlighet att lära sig på.⁹¹

Kvalité och fördelar

Pedagogerna i vår studie samt Mirzoeff som Lindgren och Sparrman refererar till, hävdar att det finns många fördelar med dokumentationsarbetet exempelvis att främja både pedagoger och barn i verksamheten.⁹² Pedagogerna i intervjuerna nämner inte avsevärt mycket om att dokumentation är ett arbetssätt för att stärka kvalitén i arbetet. Alla pedagogerna nämner dock att dokumentation är ett hjälpmedel för att kunna förbättra arbetet i verksamheten. Författarna Sheridan och Pramling Samuelsson anser att dokumentation har blivit en stor och viktig del i förskolans kvalitetsarbete.⁹³ Rimsten diskuterar just detta, att dokumentation är ett underlag för att lättare kunna följa upp utvecklingsprocesserna i arbetet. Det finns dock inga lagar på att dokumentation måste finnas i förskolan.⁹⁴

I resultatet framgår det att en pedagog i linje med författarna anser att det inte blir någon professionalism om arbetet med dokumentation inte sker, eftersom då syns inte processen och lärandet. Sheridan och Pramling Samuelsson⁹⁵ liksom Ellmin⁹⁶ anser att kvalité i förskolan innebär att barn har rätt att få de förutsättningar de behöver för att få bästa utvecklingsprocess. Genom dokumentation på olika sätt kan kvalité i verksamheten stärkas. Något som ingen av pedagogerna nämner är kvalitetsredovisning, som skolverkets allmänna råd menar är något som kommunala förskolor är skyldiga att upprätta varje år. Enligt vår förförståelse är vi medvetna om att båda förskolorna använder sig av kvalitetsredovisning, men det är inget de nämner i intervjuerna. Därför kan vi anta att pedagogerna inte ser detta som en dokumentation.

⁸⁸ Krok G & Lindewald M (2007) *Portfolio i förskolan* Malmö: Gleerups utbildning AB, s.8-9

⁸⁹ Barsotti, Anna *D som i Robin Hoods båge*. 2001 s.14

⁹⁰ Lenz Taguchi Hillevi *Varför pedagogisk dokumentation?* 1997 s. 33

⁹¹ Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, 2009 s.50

⁹² Lindgren, Anne-Li & Sparrman, Anna, *Om att bli dokumenterad* i Pedagogisk forskning i Sverige, ÅRG 8 Nr.1-2, 2003 s.58-69

⁹³ Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, 2009 s.50

⁹⁴ Rimsten, Olle, *Sekretess i skolan*, 2008 s. 55

⁹⁵ Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, 2009 s. 5 & 47

⁹⁶ Ellmin, Roger & Birgitta, *Att arbeta med portfolio – teori, förhållningsätt och praktik*, 2003 s. 182

Kvalitetsredovisningens syfte är att redogöra arbetet i verksamheten mot kvalitet och måluppfyllelse med stöd av faktauppgifter och beskrivningar. Redovisningen är ett aktuellt dokument för att kunna lyfta fram kvalitén i verksamheten. Kvalitetsredovisningen är ett bra dokument för att kunna se vad som måste förbättras, menar skolverkets allmänna råd.⁹⁷ Vi fann i vår undersökning att alla fem pedagoger precis som Wehner – Godée⁹⁸ samt Grut⁹⁹ anser att det är viktigt att vara medveten över varför ett dokumentationsarbete genomförs och arbeta aktivt med den för att inte glömma bort dokumentationens betydelse, och för att se hur arbetet kan fortsätta i verksamheten. Resultatet visar även att det är viktigt att diskutera mycket över dokumentationerna tillsammans med arbetslaget.

Nackdelar och svårigheter

Pedagogerna i vår undersökning anser inte att det finns särskilt stora nackdelar med dokumentation, men efter närmare analys av resultatet kan vi se att pedagogerna ändå nämner en del nackdelar. En nackdel som framgår av resultatet är att det ibland kan bli för mycket fokus på dokumentationen och att pedagogen då går miste om betydelsefulla situationer tillsammans med barnen. Detta problem nämner även Ellmin då det kan bli en för stor central del i arbetet med pärmarna eller mapparna eftersom allt barnen lär sig ska synliggöras i dem.¹⁰⁰ Ellmin¹⁰¹ och Wehner Godée¹⁰² nämner att dokumentation lätt kan missbrukas genom att pedagoger av misstag kan lyfta fram känsliga sidor hos det enskilda barnet. För att minska detta problem har vi i vårt resultat sett att dokumentationerna kan skrivas objektivt, genom detta minskar risken att någon blir stött. En etisk konsekvens som Lindgren och Sparrman ser med dokumentationsarbetet kan vara att barn och pedagoger kan känna att de förväntas vara på ett visst sätt enligt normen.¹⁰³ I vår studie kan vi se att vissa pedagoger kan få dåligt samvete över att alla barn inte blir lika mycket dokumenterade. Det kan bero på att de omedvetet känner att de måste uppnå en slags norm, som även Lindgren och Sparrman nämner med dokumentationsarbetet. Om pedagogerna fokuserar för mycket på dokumentationsarbetet kan en konsekvens vara menar Sandberg och Vuorinen, att barnens hemliga lekvärldar där pedagogen inte alls ska befinna sig störs.¹⁰⁴ En annan nackdel som Lindgren och Sparrman nämner är när barnen ser sina kamraters dokumentationer, kan det uppstå ett problem där barnen tror att de ska uppträda på ett visst sätt för att bli bekräftade av både pedagoger och föräldrar. Lindgren och Sparrman refererar även till Johansson och Sparrman som diskuterar om alla barn verkligen vill bli dokumenterad.¹⁰⁵ Detta är något som pedagogerna inte säger så mycket om, men utifrån resultatet kan vi tolka att barnen är intresserade av att bli dokumenterade.

Ingen av pedagogerna nämner vid intervjun att de tänker på sin maktposition vilket vi tillsammans med författarna anser, att det kan bli en negativ konsekvens för barnet då pedagogerna inte vet hur barnet känner sig när det ständigt blir dokumenterat. Wehner - Godée menar att den som observerar har en sorts makt och att det är viktigt att vara medveten om vilka konsekvenser det kan ge.¹⁰⁶ Även Mirzoeff som Lindgren och Sparrman refererar till nämner detta, att det är viktigt att ta hänsyn till barnens situation, eftersom det är barnet som blir

⁹⁷ Skolverket, *Kvalitetsredovisning - Allmänna råd och kommentarer*, 2006 s. 13

⁹⁸ Wehner – Godée Christina, *Att fånga lärandet – Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*, 2000 s. 17

⁹⁹ Grut, Katarina (red), *Exemplet Reggio Emilia. Pedagogik för lokal utveckling*, 2005 s. 19

¹⁰⁰ Ellmin, Roger & Ellmin, Birgitta, *Att arbeta med portfolior – teori, förhållningssätt och praktik*, 2003 s. 63

¹⁰¹ Ibid, s. 182

¹⁰² Rimsten, Olle, *Sekretess i skolan*, 2008 s. 69

¹⁰³ Lindgren, Anne-Li & Sparrman, Anna, *Om att bli dokumenterad* i Pedagogisk forskning i Sverige, ÅRG. 8 Nr.1-2, 2003 s.58-69

¹⁰⁴ Sandberg, Anna, *Miljöer för lek, lärande och samspel*, 2008 s. 32

¹⁰⁵ Lindgren, Anne-Li & Sparrman, Anna, *Om att bli dokumenterad* i Pedagogisk forskning i Sverige, ÅRG. 8 Nr.1-2, 2003 s.58-69

¹⁰⁶ Wehner – Godée Christina, *Att fånga lärandet – Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*, 2000, s. 57

betraktad och pedagogerna som betraktar i en sorts maktposition.¹⁰⁷ Utifrån resultatet kan vi tolka att pedagogerna har en svårighet med tekniken som innebär att det från början var svårt att lägga in bilderna på datorn, men att det är något som snabbt kan läras in. Detta diskuterar även Wehner – Godée, att det är flera moment som måste läras in när dokumentation sker genom digitalkamera och att det kan ta tid innan tekniken fungerar.¹⁰⁸ Något mer som framkommer i resultatet är att största delen av pedagogerna anser att hela dokumentationsarbetet tar mycket tid. Detta är något som Elfström har uppmärksammat i sin studie där ett antal pedagoger nämner att det är svårt att få tiden att räcka till.¹⁰⁹

Sekretess

I resultatet framgår att samtliga pedagoger anser att barn, föräldrar och pedagoger får se dokumentationen. Det framgår även att det är viktigt att barnen ger tillstånd innan andra tittar i pärmen, vilket även Krog och Lindewald¹¹⁰ samt Ellmin och Ellmin¹¹¹ skriver. Wehner-Godée tycker att det är viktigt att tänka på vad det är dokumentationen ska fånga in, vad materialet ska användas till, vem som ska få se det och kanske allra viktigast, att det är okej för alla omkring att bli observerad och dokumenterad. Det är även viktigt att informera föräldrar om varför deras barn ska bli observerat och få deras tillstånd.¹¹² Lindgren och Sparrman refererar även till Johansson och Sparrman som anser att barnen borde få samma etiska skydd som vid en forskning, det vill säga att barnen ska ge samtycke till att bli dokumenterad.¹¹³ Detta är något som pedagogerna inte nämnt vid intervjutillfället, men något som vi anser är viktigt att tänka på innan ett dokumentationsarbete.

Hur använder pedagogerna dokumentation i verksamheten?

Arbetsätt

Pedagogerna i vår studie arbetar på olika sätt med dokumentation, de reflekterar, bilddokumenterar och synliggör arbetet i verksamheten. Sheridan och Pramling Samuelsson menar att eftersom utvärdering inte ska ske mot det enskilda barnet är det viktigt att pedagogerna använder sig av många olika arbetsätt.¹¹⁴

Pärmar och mappar

Krok och Lindewald anser att portfolio är en bra arbetsgrund och vanligt i förskolans arbete. I en portfolio ingår alla olika slags dokumentationer som gjorts under barnens tid på förskolan.¹¹⁵ Alla pedagogerna berättar att de på något sätt arbetar med en pärm eller mapp som för oss liknar en portfolio, men de nämner inte specifikt att de arbetar utifrån portfoliomethoden. Vår undersökning visar att några av pedagogerna arbetar och några ska påbörja arbetet utifrån olika kategorier i pärmen, de nämner bland annat jaget, vilket även Krok och Lindewald menar, där barnet berättar hur det ser ut och vad de känner.¹¹⁶ Åsén ger även exempel på en liknande utgångspunkt som han kallar *själporträtt*, vilket innebär teckningar där barnen gjort illustrationer

¹⁰⁷ Lindgren, Anne-Li & Sparrman, Anna, *Om att bli dokumenterad* i Pedagogisk forskning i Sverige, ÅRG. 8 Nr.1-2, 2003 s.58-69

¹⁰⁸ Wehner – Godée Christina, *Att fånga lärandet – Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*, 2000 s. 85

¹⁰⁹ Elfström Ingela, *Varför individuella utvecklingsplaner?* 2005 s,72

¹¹⁰ Krok, Göran & Lindewald, Maria, *Portfolio i förskolan*, 2007 s. 76

¹¹¹ Ellmin, Roger & Birgitta, *Att arbeta med portfolio – teori, förhållningssätt och praktik*, 2003 s. 181

¹¹² Wehner – Godée Christina, *Att fånga lärandet – Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*, 2000 s. 57

¹¹³ Lindgren, Anne-Li & Sparrman, Anna, *Om att bli dokumenterad* i Pedagogisk forskning i Sverige, ÅRG. 8 Nr.1-2, 2003 s.58-69

¹¹⁴ Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, 2009 s. 63

¹¹⁵ Krok, Göran & Lindewald, Maria, *Portfolio i förskolan*, 2007 s.11

¹¹⁶ Krok, Göran & Lindewald, Maria, *Portfolio i förskolan*, 2007 s.11

av sig själv, även fotografier och presentationer kan ingå.¹¹⁷ Krok och Lindewald precis som pedagogerna nämner även utgångspunkterna: mina kompisar och familj, vardagen på förskolan, jag tycker och jag kan.¹¹⁸

En av pedagogerna nämner i vårt resultat att de försöker intervjua barnen regelbundet en gång per termin, då de har speciella mallar som de använder sig av. Åsén diskuterar även kring en liknande metod där *interjúer och samtal* ligger i fokus. Det är en metod som innebär användning av inspelningar och även ibland videospelningar av barnens intervjuer och samtal.¹¹⁹ Vi kan se i vårt resultat att pedagogerna använder sig av en kategori som liknar Åséns beskrivning av portfolioavsnittet, barnets *lärande och utveckling*. I den kategorin menar författaren att bland annat fotografier av arbete som barnen gjort eller utfört och som inte går att samla i portfolion, exempelvis matematisk förståelse, skrivutveckling och musikskapande. Åsén i enhet med samtliga pedagoger i vår studie menar att barnens egna *reflektioner och tankar* är viktiga att ta med i portfolion.¹²⁰

Dokumentation med hjälp av bild och ljud

De tillfrågade pedagogerna använder sig alla av någon form av bilddokumentation. De fotograferar barnen i olika situationer och barnens tankar antecknas intill bilden. Detta kan vi koppla till *förskola i brytningstid* där det står att barnen får berätta vad som händer på bilden och pedagogen skriver detta intill. Barnen får reflektera över tidigare händelser och det är ett bra sätt att involvera föräldrarna i barnens vardag i förskolan.¹²¹ Det vi kan tolka av resultatet i enighet med Wehner – Godée är att närbilder är intressanta för att få syn på hur barns motorik fungerar och bland annat deras olika konstruktioner. De menar även i enighet med varandra att inspelning av barnens berättelser kan användas med hjälp av bandspelare och att det har många olika användningsområden. Det kan vara en betydelsefull dokumentation och ett hjälpmedel vid analys av vad barnen sagt.¹²² Wehner - Godée hävdar också att fördelen med en digitalkamera är att insamlingen av fotografier kan blir ett stort bildarkiv.¹²³ Vilket vi även kan se i vårt resultat där en del av pedagogerna anser att med hjälp av digitalkameran kan fotografera för att kunna se saker i efterhand som kanske inte skulle ha syns annars.

Reflektera

Samtliga pedagoger reflekterar över tidigare dokumentationsarbeten, de framgår även i vårt resultat att det är viktigt att reflektera samt anteckna barnens tankar, och att det är bra att upprepade gånger analysera dokumentationen eftersom en ny tanke kan väckas. Åsén¹²⁴ liksom Grut¹²⁵ menar att dokumentation ger goda möjligheter till reflektion och diskussion.. Lenz Taguchi liksom några pedagoger i studien anser att dokumentation är ett viktigt tillvägagångssätt i arbetet, eftersom det bygger på gemensamt reflektionsarbete mellan barnen, pedagogerna och föräldrarna.¹²⁶ Även Barsotti¹²⁷ och Rinaldi¹²⁸ hävdar att händelser som dokumenteras ger en chans att analysera och reflektera över detta och då har en utvecklingsprocess påbörjats. Den största delen av pedagogerna i vår studie anser också att om arbetet med dokumentation

¹¹⁷ Skolverket, *Utvärdering i förskolan – frågor och exempel* s.56

¹¹⁸ Krok, Göran & Lindewald, Maria, *Portfolio i förskolan*, 2007 s.11

¹¹⁹ Skolverket, *Utvärdering i förskolan – frågor och exempel* s.56

¹²⁰ Ibid, s.56

¹²¹ Skolverket Rapport 239, *Förskola i brytningstid - Nationell utvärdering av skolan*, 2004

¹²² Wehner – Godée Christina, *Att fånga lärandet – Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*, 2000 s.67 & 76

¹²³ Ibid, s.74-75

¹²⁴ Skolverket, *Utvärdering i förskolan – frågor och exempel* s. 21

¹²⁵ Grut, Katarina (red), *Exemplet Reggio Emilia. Pedagogik för lokal utveckling*, 2005 s. 19

¹²⁶ Lenz Taguchi, Hillevi, *Varför pedagogisk dokumentation?* 1997 s. 15

¹²⁷ Barsotti, Anna, *D- som i Robin Hoods pilbåge*, 2007 s. 35

¹²⁸ Project Zero and Reggio Children, *Att göra lärandet synligt: barns lärande- individuellt och i grupp*, 2006 s. 83

genomsyrar hela avdelningen, blir det lättare för pedagogerna och barnen att reflektera över dokumentationen. Utifrån detta resonemang kan vi tolka att dokumentation är en viktig del i det vardagliga arbetet för att enklare kunna reflektera över verksamheten. Vi fann i vår studie att pedagogerna anser att det är viktigt att utgå från barnens tankar och diskutera dem, eftersom pedagogen inte kan veta vad barnen tänker i sina upplevda situationer. Åberg¹²⁹ och Wehner – Godée¹³⁰ diskuterar precis detta, en dokumentation är inte någon sanning utan endast pedagogens tolkning därför är det viktigt att reflektera tillsammans med barnen. Med hjälp av reflektion synliggörs en utvecklingsprocess som vi diskuterar mer omkring i nästa avsnitt.

Synliggöra

Alla pedagoger i undersökningen nämner att de synliggör dokumentationerna genom att hänga upp det på väggarna och även göra utställningar av barnens verk. Pedagogerna i studien i enighet med Wehner – Godée menar att ovanstående exempel är bra eftersom dokumentationerna kan synliggöras på väggarna som barn, pedagoger och föräldrar enkelt kan ta del av.¹³¹ Resultatet visar att genom reflektion av olika dokumentationer kan barnens lärande synliggöras på ett bra sätt, eftersom då kan arbetets fortsättning uppmärksammas. Lenz Taguchi¹³², Rimsten¹³³ och Barsotti¹³⁴ menar att dokumentation gör att utvecklingsprocessen synliggörs för både barn och pedagoger. I enighet med tidigare författare menar Fennefoss och Jansen¹³⁵, Rinaldi¹³⁶ samt Sheridan och Pramling Samuelsson¹³⁷ att det är dokumentationen som synliggör barnens inläring. Utifrån detta resonemang kan vi se att pedagogerna precis som författarna är väl medvetna om dokumentationens betydelse för verksamheten.

Utvecklingssamtal och individuella utvecklingsplaner

Pedagogerna i vårt resultat liksom Åsén¹³⁸ och Rimsten¹³⁹ anser att all dokumentation är ett bra underlag till utvecklingssamtalen med föräldrarna för att informera om barnets utvecklingsprocess. En del pedagoger i vår studie i enighet med Ellmin¹⁴⁰ menar att det blir enklare att genomföra ett utvecklingssamtal då barnens material visas upp. Det framgår även i vårt resultat att en del pedagoger dokumenterar med hjälp av individuella utvecklingsplaner. Precis detta menar Rimsten, att en del av dokumentationen hänger ihop med individuella utvecklingsplaner, som innebär att barnets individuella utveckling följs upp.¹⁴¹

Slutord

Med denna undersökning har vi kommit fram till att dessa pedagoger använder sig av olika dokumentationsmetoder för att utveckla arbetet i verksamheten. Bland annat arbetar pedagogerna med att dokumentera genom att samla barnens alla arbeten i pärmar eller mappar, för att både barnen, pedagogerna och föräldrarna ska kunna se barnens utveckling. De använder även bildokumentation som exempelvis foto, teckningar och videofilm. Undersökningen visar även att pedagogerna reflekterar över både sitt eget och barnens lärande utifrån

¹²⁹ Åberg, Anna & Lenz Taguchi, Hillevi, *Lyssnandets pedagogik* 2005 s.21

¹³⁰ Wehner – Godée Christina, *Att fånga lärandet – Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*, 2000 s. 19

¹³¹ Ibid, s.75

¹³² Lenz Taguchi, Hillevi, *Varför pedagogisk dokumentation?* 1997 s. 34

¹³³ Rimsten, Olle, *Sekretess i skolan*, 2008 s. 69

¹³⁴ Barsotti, Anna, *D- som i Robin Hoods pilbåge*, 2007 s. 35

¹³⁵ Fennefoss, Anne Tove & Jansen, Kirsten Elisabeth, *Småbarnspedagogik och praktikberättelser – Pedagogisk dokumentation i förskolan*, 2009 s. 16

¹³⁶ Project Zero and Reggio Children, *Att göra lärandet synligt: barns lärande- individuellt och i grupp*, 2006 s. 83

¹³⁷ Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid, *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete*, 2009 s.47

¹³⁸ Skolverket, *utvärdering i förskolan – frågor och exempel*. s. 57

¹³⁹ Rimsten, Olle, *Sekretess i skolan*, 2008 s. 69

¹⁴⁰ Ellmin, Roger, *Portfolio – Sätt att arbeta, tänka och lära*, 1999 s. 135

¹⁴¹ Rimsten, Olle, *Sekretess i skolan*, 2008 s. 69

dokumentationerna. Vi har även kommit fram till att dokumentation är en stor del i samarbetet med föräldrarna. Vi har också sett att dessa pedagoger är mer medvetna kring dokumentationens innerbörd än vad vi trodde innan. Men de är kanske inte alltid lika medvetna om dokumentationens alla konsekvenser. Vi tolkar att de inte är medvetna kring dokumentation ur barns perspektiv, eftersom ingen har nämnt det som en konsekvens i studien. Därför kan vi se att pedagogerna ser dokumentationen ur ett vuxenperspektiv. Genom pedagogernas perspektiv kan de besitta en omedveten makt som gör att barns perspektiv kan hamna i kläm. I och med det anser vi att det är viktigt att vara medveten om barnens situation och ha det i åtanke innan dokumentationen sker. Vi menar att man som pedagog kan tänka efter en extra gång på hur det skulle kännas att ständigt bli dokumenterad i alla vardagliga situationer.

Fortsatt forskning

Vi har nu fått en djupare inblick i vad dokumentation innebär. Fortsatt forskning skulle kunna vara att man jämför pedagogernas intervjuer med observationer av deras arbete. Forskningen skulle även kunna innehålla intervjuer och observationer ur barns perspektiv på dokumentationen. En annan forskningsidé skulle kunna vara att se dokumentationsarbetet ur föräldrarnas perspektiv. Man kan även fördjupa sig inom en specifik del i dokumentationsarbetet, som exempelvis portfoliometoden etc.

Referenslista

- Barsotti, Anna *D- som i Robin Hoods pilbåge* 2007 Stockholm: HLS förlag
- Dimenäs, Jörgen (red) *Lära till lärare*, 2007 Nacka: Författarna och Liber AB
- Elfström Ingela, *Varför individuella utvecklingsplaner?* 2005, Lärarhögskolan i Stockholm
- Ellmin, Roger *Portfolio – Sätt att arbeta, tänka och lära* 1999 Stockholm: förlagshuset Gothia AB
- Ellmin, Roger & Birgitta) *Att arbeta med postfolio – teori, förhållningssätt och praktik* 2003 Stockholm: förlagshuset Gothia AB
- Fennefoss, Anne Tove & Jansen, Kirsten Elisabeth *Småbarnspedagogik och praktikberättelser – Pedagogisk dokumentation i förskolan* 2009 Malmö: Gleerups Utbildning AB
- Grut, Katarina (red) *Exemplet Reggio Emilia. Pedagogik för lokal utveckling.* 2005 Stockholm: Premiss förlag
- Krok, Göran & Lindewald, Maria *Portfolio i förskolan* 2007 Malmö: Gleerups utbildning AB
- Lenz Taguchi, Hillevi *Emancipation och motstånd – Dokumentation och kooperativa läroprocesser i förskolan* 2000 Stockholm, HLS Förlag
- Lenz Taguchi, Hillevi *Varför pedagogisk dokumentation?* 1997 Stockholm: HLS Förlag
- Lindgren, Anne-Li & Sparrman, Anna *Om att bli dokumenterad* 2003 i Pedagogisk forskning i Sverige, ÅRG. 8 Nr.1-2
- Patel, Runa & Davidson, Bo *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, 2003 Studentlitteratur
- Project Zero and Reggio Children *Att göra lärandet synligt: barns lärande- individuellt och i grupp.* 2006 Stockholm: HLS Förlag
- Rimsten Olle *Sekretess i skolan* 2008 Stockholm: Elanders Sverige AB
- Sandberg, Anette *Miljöer för lek, lärande och samspel*, 2008 Författarna och studentlitteratur
- Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid *I Barns lärande – fokus i kvalitetsarbete* 2009 Liber AB: Stockholm
- Skolverket Rapport 239 *Förskola i brytningstid - Nationell utvärdering av skolan*, 2004
- Skolverket, *Förslag till förtydliganden i läroplanen för förskolan*, Redovisning av regeringsuppdrag
- Skolverket *Kvalitetsredovisning - Allmänna råd och kommentarer*, 2006
- Skolverket *Utvärdering i förskolan – frågor och exempel*

Wehner – Godée, Christina *Att fånga lärandet – Pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*
2000 Liber AB: Stockholm

Åberg, Anna & Lenz Taguchi, Hillevi *Lyssnandets pedagogik*, 2005 Stockholm: Liber AB Förlag

Bilaga 1

Information till rektorer om examensarbete – Dokumentation i förskolan

Hej!

Vi är två lärarstudenter från Högskolan Dalarna som under våren skall skriva vårt examensarbete. Vårt syfte med denna studie är att undersöka hur några pedagoger tänker om dokumentation i förskolan och hur de ser på sitt arbete kring detta. Anledningen till att vi gör detta arbete är för att vi vill få en djupare kunskap kring ämnet som känns aktuellt för vårt kommande yrkesliv.

Information om deltagande

Om pedagogerna väljer att delta i vår undersökning innebär det att de ställer upp på en intervju/samtal med oss, tidsåtgången till detta uppskattar vi till max 45 minuter. Alla som deltar kommer att få ta del av det slutgiltiga resultatet. Av praktiska skäl kommer vi att spela in samtalet eftersom att materialet blir enklare att bearbeta. Det är även viktigt för dig att veta att detta examensarbete kommer att bli en offentlig handling, men de kommer att vara helt anonyma och få ett annat namn i vår undersökning. Deras deltagande i undersökningen är helt frivillig. De kan när som helst avbryta sitt deltagande utan närmare motivering.

Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna

För att vi ska kunna utföra undersökningen behöver vi Din underskrift för ett godkännande.

.....
Namn och underskrift

Hälsningar,

.....
Sara Nygårdh, 07x-xxx xx xx, xxxxxxxx@du.se

.....
Josefine Andersson, 07x-xxx xx xx, xxxxxxxx@du.se

.....
Handledare: Katharina Davidsson, 0xx-xxx xx xxx@du.se

Falun 2010-04-06

Bilaga 2

Information till respondenter om examensarbete – Dokumentation i förskolan

Hej!

Vi är två lärarstudenter från Högskolan Dalarna som under våren skall skriva vårt examensarbete. Vårt syfte med denna studie är att undersöka hur några pedagoger tänker om dokumentation i förskolan och hur de ser på sitt arbete kring detta. Anledningen till att vi gör detta arbete är för att vi vill få en djupare kunskap kring ämnet som känns aktuellt för vårt kommande yrkesliv. Därför tillfrågas du härmed om deltagande i denna undersökning. Vi skulle gärna vilja intervjua dig om dina tankar om dokumentation i er verksamhet.

Vi ämnar sammanlagt intervjua sex pedagoger på två olika förskolor i Dalarna. Vi är intresserade av hur just ni arbetar på er avdelning med dokumentation. Därför har ni blivit tillfrågad tillsammans med dina kollegor att delta i vår studie.

Information om deltagande

Om du väljer att delta i vår undersökning innebär det att du ställer upp på en intervju/samtal med oss, tidsåtgången till detta uppskattar vi till max 45 minuter. Alla som deltar kommer att få ta del av det slutgiltiga resultatet. Av praktiska skäl kommer vi att spela in samtalet eftersom att materialet blir enklare att bearbeta. Det är även viktigt för dig att veta att detta examensarbete kommer att bli en offentlig handling, men du kommer att vara helt anonym och få ett annat namn i vår undersökning.

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivillig. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering. Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna.

Jag väljer att delta i undersökning.

.....
Namn och underskrift

Hälsningar,

.....
Sara Nygårdh, 07x-xxx xx xx, xxxxxxx@du.se

.....
Josefine Andersson, 07x-xxx xx xx, xxxxxxx@du.se

.....
Handledare: Katharina Davidsson, 0xx-xxx xx xxx@du.se

Falun 2010-04-06

Bilaga 3

Intervjufrågor

- När tog du din examen? Hur länge har du varit aktiv inom förskoleverksamheten?
- Hur länge har du arbetet här?

- Hur skulle du förklara dokumentation för någon som inte visste vad det var?
- Vad anser du är dokumentation? Är det viktigt?
- Hur länge har ni arbetat med dokumentation i er verksamhet?
- Vilka dokumentationer anser du att ni använder och vad är det ni dokumenterar?
- Hur kommer det sig att ni valt just dessa metoder?
- Hur förvarar ni dokumentationen?
- Vem har rätt att se den?
- Vad gör ni med dokumentationen efter att ett barn slutat på förskolan? Vad anser du om det?
- Anser du att ni får tillräckligt med tid till arbetet med dokumentation? Hur mycket tid nu – behövas?
- Anser du att det påverkar arbetet i verksamheten?
- Hur fördelar ni arbetet med dokumentation i verksamheten?

- Hur anser du att ni synliggör dokumentationerna?
- För vem anser du att ni dokumenterar? På vilket sätt?
- Varför anser du att ni dokumenterar?
- Följer ni på något sätt upp dokumentationen? I så fall på vilket sätt/hur?
- Anser du att det finns några för/nackdelar med dokumentation?
- Anser du att det finns några konsekvenser med arbetet?
- Anser du att ni på något sätt kan förbättra arbetet med dokumentation? På vilket sätt?